

Nya böcker

Carol Tosone (red.) (2021) *Shared trauma, shared resilience during a pandemic. Social work in the time of COVID-19*. Cham: Springer.

Det sociala arbetet har på många sätt påverkats av covid-19-pandemin och med hög sannolikhet kommer det att vara ett forskningsfält många år framåt. Förutom att klargöra vad som hänt och hur pandemin påverkat det sociala arbetet, kommer det att vara centralt att skapa kunskapsunderlag för hur liknande kriser kan hanteras i framtiden. Men det har också varit viktigt att under en pandemi ge perspektiv på och reflektera över pågående händelser. Inte minst är detta centralt för att ingen kunde veta att den pandemi som spred sig runt om i världen i början av 2020 skulle utvecklas till en mer långdragen påverkan på både människor och samhälle, vilket har gjort att behovet av socialvetenskaplig kunskap är stort.

En av de forskare som tidigt såg behovet av att på ett mer systematiskt sätt sammanställa kunskap under covid-19-pandemin är professor Carol Tosone vid Silver School of Social Work i New York. I antologin *Shared trauma, shared resilience during a pandemic* har hon samlat en stor mängd författare, närmare bestämt 68 stycken, för att fånga de händelser som drabbade staden New York i början av pandemin. Denna globala storstad utsattes hårt när viruset slog till och omvandlade staden till ett globalt epicentrum där viruset spreds snabbt. I antologin får New York därför bilda en fond där stadens speciella karaktär, med sina stora sociala skillnader, kom att bli synlig i hur viruset drabbade människor högst orättvist.

Tosones tidigare forskning bygger på hennes egna erfarenheter av 9/11 och hur terrorattacken i staden kom att påverka det sociala arbetet. När pandemin nådde New York i början av 2020 såg hon att liknande händelser höll på att utspela sig bland hennes kollegor. Det var inte bara klienterna som drastiskt behövde ställa om sina liv och som var oroliga och rädda för vad som skulle hända, utan detta drabbade också de professionella. Men medan själva terrorattacken var en enskild händelse, har covid-19-pandemin skapat en mer pågående osäkerhet i samhället. Tosone menar därför att det är viktigt att föra fram termen *shared trauma* – som här översätts till *delat trauma* – för att synliggöra att denna typ av omvälvande händelser påverkar inte bara klienterna utan också de professionella. I en text

från 2012 har Tosone definierat termen genom att sätta fokus på de känslor de professionella erfar: "affective, behavioral, cognitive, spiritual, and multimodal responses that mental health professionals experience as a result of primary and secondary exposure to the same collective trauma as their clients" (Tosone 2012 s. 625). Definitionen är en central utgångspunkt för de bidragande författarna när de reflekterar över sina erfarenheter som socialarbetare. Samtidigt är det en term som inte enbart är förankrad till händelserna runt 9/11 och nu också covid-19-pandemin. I Tosones kapitel återfinns en spännande begreppsdiskussion där hon tydliggör hur Freud hade liknande erfarenheter av att behandla patienter under första världskriget, men den som först skrivit mer systematiskt om dessa erfarenheter verkar vara Melitta Schmidenberg. Under andra världskrigets blitzen i London erfor hon under sitt psykoanalytiska arbete liknande känslor av delat trauma som de klienter som sökte sig till hennes klinik (Schmidenberg 1942). Termen ska inte tolkas som att den professionellas respons på de omvälvande händelserna är den samma som klientens, men att relationen mellan de två är central för att förstå det delade traumat. Tosone för här också in termen *shared resilience* som ett viktigt perspektiv för att tillsammans också synliggöra de positiva sidorna av traumat och att tillsammans hantera krisen. Det senare begreppet diskuteras dock inte lika ingående i antologins olika kapitel.

Ett viktigt perspektiv, som också diskuteras inledningsvis, är att förstå termen delat trauma i relation till den globala kris som covid-19-pandemin skapat och där många människor runt om i världen har liknande erfarenheter. Så har jag tillsammans med min kollega Charlotte Petersson kontinuerligt intervjuat de som arbetar inom kvinnojourer, diakoni samt verksamheter för hemlösa, och vi kunde under våren 2020 se tecken på ett delat trauma (Hansson & Petersson 2021). Det fanns en tydlig oro för att själv bli smittad eller att ens nära skulle bli smittade och sjuka, liksom för hur det skulle påverka de klienter som sökte sig till ens verksamhet. En viktig framtida fråga bör vara att jämföra hur liknande verksamheter i olika länder har påverkats av det delade traumat. Men lika centralt, och som Tosone också poängterar i avslutningen av sitt inledande kapitel, är att vi alla bär på dessa erfarenheter och bör reflektera över dem.

Efter en kort men tydlig inledning följer 36 kapitel fördelade på sex olika teman. Med denna mängd kapitel är det svårt att kort redovisa dem alla i en recension, så jag kommer här att lyfta fram viktiga poänger och perspektiv från de olika temana.

I temat "On the front lines of the COVID-19 pandemic" återfinns fem kapitel med erfarenheter från de professionella och deras möten med klienter. Kapitlen tydliggör hur socialarbetaren är tränad för att stödja människor i svåra och komplexa situationer, men ställer frågan vad som händer i en krissituation när den professionella själv hamnar i samma komplexa situation. Metaforiskt framställs temat som att den pro-

fessionella hamnar i frontlinjen tillsammans med klienten. Kapitlen behandlar människors rädsla för att bli smittade av viruset eller ta det med sig hem till mer sårbara familjemedlemmar. Här diskuteras också den risk för moralisk stress som kan uppkomma när den professionella inte förmår hjälpa och stödja klienterna i den nya situationen. I de bidragande kapitlen lyfts de problem som riskerar att följa med en ökad kostnad för välbefinnande och hälsa. För den enskilde kan detta innebära huvudvärk, att bli psykiskt utmattad, depression, svårigheter att sova, mardrömmar och så vidare. I ett av kapitlen poängteras vikten av att våga se sig själv som sårbar och att söka hjälp hos varandra.

I temat "Specialty populations impacted by the COVID-19 pandemic" återfinns tolv kapitel som behandlar olika perspektiv på sociala problem. De teman som tas upp är våld i nära relationer, utsatthet vid arbetslöshet, olika typer av sjukdomar som riskerar att förvärras av pandemin som ådstörningar och självskadebeteenden, elever som lever i sårbara situationer och som har en tryggare tillvaro när skolan är öppen och så vidare. En viktig utgångspunkt för kapitlens resonemang är att socialarbetaren inte lämnar sitt ansvar för klienten vid en kris utan i stället stannar kvar och ger stöd och omsorg. Ett annat centralt tema är hur hemmet vid covid-19-pandemin kommit att få en annan innebörd. Samtidigt som hemmet i början av pandemin kom att betraktas som en säker plats där individen kunde skydda sig mot smitta, kom denna isolering samtidigt att öka riskerna för till exempel våld i nära relationer. Detta kom också FN att benämna som en "skuggpandemi" (UN Women 2020). Författarna i de olika kapitlen slår fast betydelsen av att behålla de sociala kontakterna och diskuterar också olika strategier för hur detta är möjligt. Det kan, som ett av kapitlen diskuterar, handla om hur olika former av digitala tekniker kan användas av socialarbetarna för att behålla kontakten med klienter. Men det kan också handla om att den som riskerar att hamna i ett destruktivt beteende kan få verktyg för att både vara uppmärksam på detta och söka hjälp i tid. I detta tema lyfts barnens och ungdomarnas situation fram och att pandemin inte bara riskerar att skapa en stor osäkerhet för deras egen hälsa under pandemin, utan också riskerar att påverka deras liv för lång tid framöver. Många kommer att erfara social isolering och utsatthet, men också att närstående dör. De tolv kapitlen behandlar på detta sätt inte bara betydelsen av det delade traumat, utan ger också perspektiv på specifika sociala problem som riskerar att förvärras under en pandemi.

Tio kapitel är samlade under temat "Practice perspectives, innovations, and impact on social work practice" och här lyfts de mer praktiska perspektiven på socialt arbete. Inledningsvis diskuteras hur covid-19-pandemin inneburit att en del socialarbetare upplevt att man förlorat kontrollen över sitt professionella liv. Att det helt enkelt inte bara är klienten som är sårbar, utan att krisen också gjort att den professionella blivit sårbar. De professionella gränserna mellan socialarbetaren och klienten riskerar att

försvinna när man möter samma rädslor som klienten. Andra risker som lyfts fram är att det terapeutiska rummet som man delar med klienter tidigt i pandemin försvann och att mötet i stället övergick till skärm eller telefon. I de olika kapitlen presenteras också mer praktiska förslag på hur individen genom *self-care* – eller självvård – kan hantera de nya situationerna. Författarna i de olika kapitlen lyfter fram betydelsen av personliga traumaberättelser, att röra sig ute i naturen, att ha djur omkring sig och så vidare. Detta är också något som återkommer i antologins sista tema – ”Clinician self-care during the COVID-19 pandemic” – som innehåller ett kapitel som lyfter olika strategier som kan användas för att hantera de känslor som ett delat trauma kan generera. Kapitlet behandlar olika tekniker för mindfulness och hur individen kan sätta gränser för sitt arbete.

I ”Convergence with racism pandemic” finns fem kapitel som diskuterar covid-19-pandemin i relation till den rasism som finns i Amerika. Precis som i titeln för temat förklaras rasismen som en pågående *rasistisk pandemi* som tidigt i covid-19-pandemin genererade en ojämlikhet i hur viruset drabbade samhället. Som ett av kapitlens titlar poängterar återfinns det en pandemi i pandemin. Det är också en diskussion som tydliggörs genom att opinionsrörelsen Black Lives Matter kom att bli globalt mer synlig under våren 2020. Ett av kapitlen sätter pandemin i perspektiv till massfängelset och det faktum att Amerika i dag har fler afroamerikaner inlåsta än vad som var fallet med förslavade 1850. Författarna använder på detta sätt ett historiskt perspektiv för att tydliggöra att covid-19-pandemin måste förstås i relation till ett, som man skriver, *black trauma*.

I temat ”Social work education” ges olika perspektiv på lärande under covid-19-pandemin. I fyra kapitel diskuteras hur delat trauma är en viktig del i en läroprocess. Här blir relationen mellan läraren och studenten central. Ett återkommande tema i dessa kapitel är också den tidigare diskuterade termen *självvård* och vikten av att kunna ta hand om sig själv för att därigenom skapa bättre möjligheter att hjälpa andra. En av författarna poängterar vikten av att fråga sig ”var lidandet finns” och att vara medveten om att det kanske inte finns där man först trodde att det skulle vara. En viktig lärdom att ta med sig från hela antologin, eftersom den inte bara synliggör det delade traumat utan också problematiserar var i samhället lidande och sorg uppstår under en pandemi.

Även om en del kapitel i antologin skulle ha vunnit på att bearbetas mer, finns det en stor vinst med mängden av empiriska och teoretiska perspektiv. Här finns möjligheter att förändra sin syn på hur covid-19-pandemin påverkar det sociala arbetet. Detta är centralt om vi vill förstå begreppet delat trauma, men också för att nyansera termen och förstå att vi alla har olika trauman även om vi ”delar” liknande erfarenheter. Det gör att dessa exempel från storstaden New York också kan appliceras på olika kontexter i Sverige. Inte minst skulle termen delat trauma kunna användas inom det

sociala arbetets utbildningar för att bättre rusta individer för arbete i kris. Det är en term som också kan användas för att lyfta fram och bearbeta de erfarenheter som riskerar att finnas inom det sociala arbetet till följd av de sociala problem som kan följa i svallvågorna av covid 19-pandemin.

Kristofer Hansson

Docent i etnologi och universitetslektor i socialt arbete vid Malmö universitet.

Referenser

- Hansson, K. & Petersson, C.C. (2021) Den sårbara gemenskapen. Kvinnojourer under covid-19-pandemin. *Sociologisk forskning*, 58(1–2): 33–51. doi: 10.37062/sf.58.22106
- Schmideberg, M. (1942) Some observations on individual reactions to air raids. *The International Journal of Psychoanalysis*, 23: 146–176.
- Tosone, C. (2012) Shared Trauma. I: Figley, C.R. (red.) *Encyclopedia of trauma. An interdisciplinary guide*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- UN Women (2020) COVID-19 and ending violence against women and girls. [<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>. Hämtat: 2020-12-28].